GoviBh. 33.14 (*on* i. 2.13)

अक्ष्यामय (akṣy-āmayá) *m.* eye-disease अथ यद्यक्ष्यामयो विन्देत् । सौर्यं चरुमनुनिर्वपेत S'atBr. XIII. iii. 8.4; सौर्योऽक्ष्यामये KātyS'S. xx. 3.14; (उत्तरात्) ब्रूयात्⋯अक्ष्यामयमुदुम्बरात् GobhiGS. iv. 7.23; मधुरो रसः⋯श्वास° ⋯°गलोपलेपाक्ष्यामयान्⋯उपजनयति CaraS. i. 26.41 (1922 Ed.); अक्ष्यामये मुद्गौदनो भोक्तव्यः S'ābaBh. 1532.24 (*on* vii. 1.8); अक्ष्यामये मुद्गौदनभोजनं निवातशय्या च S'ābaBh. 1878.15 (*on* x. 3.32 = 1977.23 (*on* x. 5.81); बुधराशौ दिनभर्तरि बुधदृष्टेऽक्ष्यामययुतः स्यात् Sārā. 22.22.

अक्ष्यामयापह (akṣyāmayāpaha) *adj.* [*f.* -ā] curing eye-disease त्रिफलाक्ष्यामयापहा AṣṭāHr. i. 6.157 = AṣṭāSaṁ. i. 77.8 (1.12); खवल्ली⋯ अक्ष्यामयापहा BhāvPra.(Bhā.) 6(4).258.

अक्ष्यामयिन् (akṣyāmay-in) *adj.* suffering from eye-disease इन्द्रं वा अक्ष्यामयिणं भूतानि नास्वापयन् PañcBr. xii. 5.19.

अक्ष्यायतनत्व (akṣyāyatana-tva) *n.* characteristic of having the eyes as abode उपकोसलविद्यायां तु अक्ष्यायतनत्वम् BrahmSūBh.(S'aṅ.) 651.15 (*on* iii. 3.23)

अक्ष्याश्रित (akṣy-āśrita) *adj.* located or present in the eye जीवो हि ⋯रूपादिग्रहणकाले मनसोऽक्षिसंयोगे स्वयमपि तत्संयुक्तस्सन्मुख्यतयैव भवत्यक्ष्याश्रितः S'ivārkaMaDī. i. 356.3 (*on* i. 2.13)

अक्ष्यु (akṣyu) *m.* fishing net यथा क्षुद्रा मत्स्या अक्ष्योर् अक्ष्यतिशीयेरन्नेवमेव ये क्षुद्राः पशव आसुस्तेऽतिशेरुः JaimiBr. 2.110.

अक्ष्युद्धरण (akṣy-uddharaṇa) *n.* forcing out or removal of eye एष मन्त्री⋯विवृतगुह्यः⋯प्राड्विवाकवाक्यादक्ष्युद्धरणाय नीयते DaśKuC. 86.16.

अक्ष्युद्भव (akṣy-udbhava) *adj.* produced or effected by the eyes विनालोकसम्बन्धमक्ष्युद्भवं तत्कथं दर्शनं चान्यथा तार्किकाणाम् SiddhāTaVi. 292.18.

अक्ष्युन्मीलन (akṣy-unmīlana) *n.* opening of the eyes प्रेष्याक्ष्युन्मीलनैर्वस्त्रव्यजनैः पादमर्दनैः । प्रबोध्य निर्भर्त्सयति नासाभङ्गपुरस्सरम् BhāvPra.(S'ā.) 101.21(4)

अक्ष्युन्मेषण (akṣy-unmeṣaṇa) *n.* the ceremony of opening the eye दद्भ्यः स्वाहा हनूभ्यां स्वाहेत्यङ्गहोममतो देवादींश्च हुत्वा पुरुषसूक्तं जपन्सुवर्णेनाक्ष्युन्मेषणं करोति VaikhāGS. 4.10.

अक्ष्युपक्रम (akṣyupakrama) *adj.* commencing with the eyes अक्ष्युपक्रमः स्पर्शः छन्दोगानाम् ViraMi. 44.14 (*on* 1.20)

अक्ष्युपरोध (akṣy-uparodha) *m.* obstruction to vision (an eye-disease) अञ्जनमक्ष्युपरोधे कर्तव्यम् CaraS. (1941 Ed.) vi. 23.69.

अक्ष्लिली (ákṣlilī) *f.* (?) इहेत्थ प्रागपागुदगधरागू अर्क्ष्लिली पुच्छिलीयते AV. xx. 134.6.

अक्ष्वेडन (a-kṣveḍana) *n.* not raving आदिशन्तः⋯अक्ष्वेळनं च योधानाम्⋯दानवाः NīlaVi. 15.14.

अक्ष्वेदितृवत् (akṣveditr-vat) *adv.* like a man uttering (the beloved's name) distinctly or loudly क्ष्वेत्ता त्वमक्ष्वेदितृवन्मयासि वृतः श्रितः कीर्णह्रियेत्युदित्वा DvyāśraKā. 10.51.

[1]**अख** (a-kha) *n.* elision of *a* अनोऽखमम्वस्फात् (comm. अन्नन्तस्याखं भवति स चेदत् मकारवकारान्तस्फात्परो न भवति । राज्ञः पश्य । राज्ञे) JaineVyā. iv. 4.122; 36.15 (*on* i. 2.103)

[2]**अख** (a-kha) *adj.* which has no hole, without a hole नास्य खमस्तीति नखम् । अखमन्यत् CāndrVr. *on* v. 2.95.

[3]**अख** (akha) *m.* a mouse अथ मूषकः । ⋯आख आखानिकोऽखः स्यात् KalpaK. 323.56.

अखग (akhaga) *m.* name of an *asura* कण्वो वै नार्षदोऽखगस्यासुरस्य दुहितरमविन्दत JaimiBr. 3.72.

अखञ्ज (a-khañja) *adj.* not limping, freely moving अनन्तरमखञ्जखञ्जरीटे⋯शरत्समयारम्भे VāsaDa. 285.7.

अखञ्जित (a-khañjita) *adj.* not lame or crippled असौ⋯व्रजमासदत्क्रमादखञ्जितैरेजितचामरैर्हयैः DhātuKā. 1.31.

अखट्ट (akhaṭṭa) *m.* the plant *Buchanami Latifolia*, RājNi. [S'abdaKaDru.]

अखट्व (a-khaṭva) *adj.* [*f.* -ā] without a bedstead ततः प्रबुद्धो दृष्ट्वाहमात्मानं तूलपृष्ठगम् । अखट्वं सहसाभूवं सलज्जाहासविस्मयः KathāSaSāg. xviii. 5.213; अखट्वशब्दादापि सुपि⋯नित्यमेवेत्वम् LaS'abdeS'e. i. 379.14; अविद्यमाना खट्वा अस्या अखट्वा KāśiVr. *on* P. vii. 3.48.

[1]**अखट्वक** (a-khaṭvaka) *adj.* [*f.* -ā, -ikā] without a bedstead अनुक्तपुंस्काद्विहितस्यातः स्थाने योऽकारस्तस्य आच भवति इच वा ।⋯नञ्सेपि ।⋯ अखट्वाका । अखट्विका । अखट्वका JaineVr. 367.28 (*on* v. 2.53); अविद्यमाना खट्वास्या अखट्वा । अखट्विका JaineVr. 367.30 (*on* v. 2.53); तेनाखट्वका अखट्विकेति विकल्पो भवत्येव Nyās. *on* P. vii. 3.48.

[2]**अखट्वक** (akhaṭva-ka) *adj.* [*f.* -ikā] a short (person) who has no cot यात्वविद्यमाना खट्वास्याः, साखट्विकैव, भाषितपुंस्कत्वात् CāndraVr. *on* vi. 1.73; यदा तु अविद्यमाना खट्वा अस्या अखट्वा, अल्पा अखट्वा अखट्विकेति तदा न भवति (इकारोपदेशस्य विकल्पः) KaśiVr. *on* P. vii. 3.48; Nyās. iii. 801.22 (*on* vii. 3.48); बहुव्रीहौ तु नित्यम् । अखट्विका (F. N. न विद्यमाना खट्वा यस्याः सा) PrakriKau. i. 333.4; अविद्यमाना खट्वा यस्याः सा अखट्विका Prasā. i. 333.17.

अखट्वका (akhaṭva-kā) *f.* [dimi. of अखट्वा] a small piece of furniture other than a cot खट्वका, खट्विका, अखट्वका, अखट्विका, परमखट्वका, परमखट्विका KāśiVr. *on* P. vii. 3.48.

अखट्वा (a-khaṭvā) *f.* a piece of furniture other than a cot न खट्वा अखट्वा CāndraVr. *on* vi. 1.73; न खट्वा अखट्वेति नञ्समासः Nyās. iii. 801.12 (*on* P. vii. 3.48)

अखट्वाक (a-khaṭvāka) *adj.* [*f.* -ā] who has no cot सर्वथा अभाषितपुंस्केषु त्रैरूप्यम्-अखट्वका, अखट्विका, अखट्वाका PadMañ. *on* KāśiVr. *on* P. vii. 3.49.

अखट्वाका (a-khaṭvākā) *f.* not a cot अभाषितपुंस्कादातः स्थाने योऽकारस्तस्याचार्याणामाकारादेशो भवति खट्वाका अखट्वाका परमखट्वाका KāśiVr. *on* P. vii. 3.49; ह्रस्वाभावे तु अखट्वाका इति LaS'abdeS'e i. 379.24.

अखट्वाघातिन् (a-khaṭvāghātin) *adj.* who does not strike the bed (with his hands and feet) अथापतानकेनार्तम्⋯ । अखट्वाघातिनं चैनं त्वरितं समुपाचरेत् AṣṭāHr. iv. 21.25; अथापतानकिनम्⋯अखट्वाघातिनम्⋯चोपक्रमेत AṣṭāSaṁ. ii. 125.22 (4.23)

अखट्वापातिन् (a-khaṭvāpātin) *adj.* not falling from the bed अपतानकिनम्⋯अखट्वापातिनम्⋯चोपक्रमेत् SuśruS. iv. 5.18; अथापतानकेनार्तम्⋯ अखट्वापातिनं चैव त्वरया समुपाचरेत् BhāvPra.(Bhā.) 8. (23?24).200.

अखट्वारूढ (a-khaṭvārūḍha) *adj.* blameless, not gone astray अखट्वारूढभूपालाः षण्मुहूर्तान्विहःसुताः । तस्थुस्तद्धृद्धये पार्श्वेऽहोरात्रस्नेहशालिनः DvyāśraKā. 5.56 (comm. अनिन्द्याः)

अखट्वावासौदन (a-khaṭvāvāsaudana) *adj.* exempt from (the duty of) providing cots, abodes and boiled rice श्रीविजयशिवमान्धातृवर्म्मा⋯कोळालग्रामे सीम्नि⋯अखट्वावासौदन[म्]⋯देवशर्म्मणे मोदेकरणीनामहलम्⋯केदारं द[त्त]वान् EI. vi. 14.8.

अखट्वाशयन (a-khaṭvāśayana) *n.* (a vow) of not lying on the cot अखट्वाशयनरूपामधःशय्याम्⋯ब्रह्मचारी समावर्तनपर्यन्तं कुर्यात् ManvaMu. 56.23 (*on* 2.108)

अखट्विका (akhaṭvikā) *f.* without a cot cf. [1]**अखट्वक** *adj.*

अखट्विका (akhaṭvikā) *f.* [dimi. of अखट्वा] a small piece of furniture other than a cot न खट्वा अखट्वा सा चेदल्पा ह्रस्वा वा अखट्विका CāndraVr. *on* vi. 1.73.

अखट्विका (akhaṭvikā) *f.* cf. [2]**अखट्वक** *adj.* **1** (a short woman) who has no cot अविद्यमाना खट्वा अस्याः अखट्वा अल्पा अखट्वा अखट्विका KāśiVr. *on* P. vii. 3.48; **2** an unknown woman without a cot अज्ञाता अखट्वा अखट्विका SiddhāKau. 116A.5.

अखड्ग (a-khaḍga) *adj.* not armed with a sword आग्न(? ग्ने)यो वा एष खड्गस्तस्मादखड्गो न किंचिदाग्नेयं कुर्वीत PārāSū. 51.21.

अखण्ड (a-khaṇḍa) *adj.* [*f.* -ā] **A** unbroken, not torn or damaged whole, entire **Bi** not having broken or defective limbs (especially teeth or lips (prob.)) **ii** fully developed, full-grown **iii** full-fledged **Ci** uninterrupted, continuous, constant **ii** all **iii** eternal, perpetual, endless **Di** invincible, inviolable **ii** unsullied, untarnished **iii** insurmountable, great, vast **Ei** full (moon) **ii** full of, replete or fully covered with (Instr.); **Fi** indivisible, impartite, absolute **ii** made of or into a solid block, one whole **G** different, another **A** unbroken, not torn or damaged, whole, entire अखण्डपरिशुद्धानां वा तण्डुलानां प्रस्थः ArthS'ā. i. 237.2 (2.15); अखण्डं पुण्यानां फलमिव च तद्रूपमनघम् S'āk. 2.11 = SaraKaṇṭhā. 426.10 = S'atTrayī. 203; अखण्डामकृष्णलामिष्टकां कुर्यात् S'ābaBh. 1056.8 (*on* iii. 6.35); BrSaṁ. 33.15; भोगबीजमखण्डं च प्रतीपं मन्त्रिणां पुनः । शश्वदज्ञानानुसिद्धं (च) संप्रयच्छति पूजनात् PauṣkS. 38.260; क्रियाकाण्डमखण्डं सर्वमस्तु ते PāraS. 12.376; TattvSaṁ. 1840; अखण्डं जगदण्डम् GaurīDa. 7; अखण्डवर्णविन्यासचलनं शृङ्खला मता KāvyālaṅSū. iv. 1.7 (comm.); मुण्डमखण्डमेतदुत्कृत्य HarVi. 11.48; 27.65; 30.47; NyāyMañ. i. 45.9; अखण्डैर्बिल्वपत्रैर्मामर्चयन्ति नरा मुवि SkandP. ii(1). 9.108; VāmaP. 17.14; AgniP. 366.17; EI. iii. 272.26;